

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Ludmily Sandnerové a soudců Mgr. Milana Taubera a JUDr. Jana Ryby v právní věci žalobců: a) **I. H.**, bytem K. P. RD, E. S., PA, USA, b) **N. G. von R.-F. H.**, bytem U. 2, L., Německo, oba zast. JUDr. Marií Cilínkovou, advokátkou se sídlem Bolzanova 1, Praha 1, proti žalovanému: **Magistrát hlavního města Prahy**, se sídlem Mariánské náměstí 2/2, Praha 1, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 14. 10. 2015, č. j. S-MHMP 650373/2015,

t a k t o :

- I. **Žaloba se zamítá.**
- II. **Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.**

O d ů v o d n ě n í :

Žalobou podanou u Městského soudu v Praze se žalobci domáhají zrušení výše uvedeného rozhodnutí žalovaného, kterým bylo zamítnuto jejich odvolání proti rozhodnutí Úřadu městské části Praha 5 ze dne 24. 3. 2015, č. j. 40/2008, a toto rozhodnutí bylo potvrzeno (dále jen „prvostupňové rozhodnutí“).

Prvostupňovým rozhodnutím nebylo vyhověno žádosti žalobců o vydání potvrzení o státním občanství České republiky zemřelé matky A. M. R.-F.ové, rozené H., nar. ..., zemř. ..., které byl v roce 1945 konfiskován majetek, neboť na základě sňatku uzavřeného dne ... 1928 s maďarským státním příslušníkem pozbyla československou státní příslušnost.

Žalobci uvádí v žalobě, že A. M. R.-F. se narodila dne ... v Rakousku. Na základě výnosu zemské správy politické v Brně byli dne 5. 3. 1923 její otec a celá jeho rodina přijaty za státní občany Československa. V roce 1928 se A. M. R.-F. provdala za maďarského občana. Po druhé světové válce bylo vedoucím československého odboje J. P. sepsáno potvrzení, že se rodina paní R.-F. proti Československé republice neprovinila. Dne 12. 8.

1945 vydalo Ministerstvo vnitra potvrzení, že je A. M. R.-F. i se svými dětmi vyňata z opatření proti Maďarům a má se s nimi nakládat jako s Čechy.

Žalobci podali již v r. 2008 žádost o vydání potvrzení československého státního občanství své matky. V rámci řízení správní orgány dospěly k závěru, že paní A. M. R.-F. pozbyla československé státní občanství na základě sňatku s maďarským státním příslušníkem v roce 1928. Vycházely z právní úpravy platné v době sňatku, konkrétně z Všeobecného občanského zákoníku z roku č. 946/1811 Sb. zák. soud. ze dne 1.6. 1911 (dále také jen „obecný zákoník občanský“ nebo „o. z. o.“) a Vystěhovaleckého patentu č. 2557 Sb. zák. soud. ze dne 24. 3. 1832 (dále jen „Vystěhovalecký patent“). Podle § 19 tohoto předpisu platilo, že ženy, které mají státní občanství, a které se provdají za cizince, pozbývají tím vlastnosti rakouských poddaných, sledující stav svého muže.

Žalobci jsou toho názoru, že správní orgány nesprávně interpretovaly § 19 Vystěhovaleckého patentu, neboť toto ustanovení bylo rozporné s Ústavou z roku 1920 (zákon č. 121/1920 Sb., dále jen „Ústava z r. 1920“). V ust. § 106 Ústavy z roku 1920 bylo uvedeno, že výsady pohlaví, rodu a povolání se neuznávají. Dále ust. § 128 odst. 1 Ústavy stanoví, že všichni státní občané republiky Československé jsou si před zákonem plně rovni a požívají stejných práv občanských a politických... Dle žalobců povaha § 19 Vystěhovaleckého patentu je postavena na myšlence, že žena je méněcenná, a tak automaticky přijde v případě sňatku s cizincem o své občanství, což odporuje ústavně zaručené rovnosti pohlaví. Samotné ust. § 19 Vystěhovaleckého patentu bylo v rozporu s platnou Ústavou a současně jeho znění o pozbytí postavení rakouských poddaných muselo při odtržení československého státu od Rakouska-Uherska působit nepoužitelně.

Závěrem žalobci uvádí, že Ústava z r. 1920 v čl. I prohlásila zákony, které jsou v rozporu s ústavní listinou, za neplatné, čímž došlo k vyloučení § 19 Vystěhovaleckého patentu. A. M. R.-F. proto o své československé státní občanství nemohla přijít a zůstala nadále československou státní příslušnicí.

Žalovaný v písemném vyjádření k obsahu žaloby uvádí, že matka žalobců nabyla československé státní občanství dne 5. 3. 1923 a pozbyla ho dne 1. 8. 1928, kdy si vzala maďarského státního příslušníka.

V okamžiku uzavření manželství platily na československém území dosavadní rakouské a uherské právní předpisy, které byly na základě čl. 2 zákona č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, recipovány do právního řádu nově vzniklé Československé republiky. Základní ustanovení o nabývání a pozbývání československého státního občanství až do 30. 9. 1949 obsahoval obecný zákoník občanský z r. 1811. Tento předpis byl recipován do československého právního řádu zákonem č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého. Pokud jde o pozbytí československého státního občanství, podle § 32 o. z. o. se „o ztrátě státního občanství vystěhováním nebo provdáním občanky za cizozemce ustanovuje se v zákonech vystěhovaleckých.“ Tímto vystěhovaleckým zákonem, který byl rovněž inkorporován do československého právního řádu, byl Vystěhovalecký patent č. 2557 Sb. zák. soud. ze dne 24. 3. 1832. Podle § 19 patentu sňatkem s cizincem československá státní občanka pozbyla své státní občanství. Tento účinek nastával v každém případě, a to bez ohledu na to, zda uzavřením manželství nabyla státní občanství manžela, či nikoli. Nebylo tedy možné, aby si žena, která se provdala za cizince, podržela československé státní občanství výhradou.

Správní orgány ze shromážděných podkladů dovodily, že A. M. R.-F. nabyla sňatkem maďarské státní občanství a domovskou příslušnost v Budapešti. Dne 4. 8. 1969 následně

nabyla státní občanství Rakouska. Nebylo zjištěno, že by po datu ... opětovně nabyla československé či české státní občanství.

Žalovaný nesouhlasí s názorem žalobců, že aplikace Vystěhovaleckého patentu z roku 1832 na případ matky žalobců je vyloučena z důvodu rozporu s Ústavou z roku 1920, konkrétně jejími ust. § 106 a 128 odst. 1. Žalovaný má za to, že žalobci nepřipustně poměřují Ústavu z roku 1920 dnešními standardy v oblasti lidských práv, a to zejména co do rovnosti a právního postavení žen a tím přikládají ustanovením zcela jiný význam, než tato ustanovení měla v době své platnosti. Postup žalovaného včetně aplikace Vystěhovaleckého patentu z roku 1832 prošel testem ústavnosti. K tomu žalovaný odkazuje na nálezy Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2004, sp zn. I. ÚS 43/03.

Vzhledem k výše uvedenému žalovaný navrhuje, aby soud žalobu jako nedůvodnou zamítl.

Soud o věci samé rozhodl bez nařízení jednání, neboť žalobce ani žalovaný ve stanovené lhůtě dvou týdnů svůj nesouhlas s takovým projednáním věci nevyjádřili (§ 51 s. ř. s.).

Městský soud v Praze přezkoumal žalobou napadené rozhodnutí v rozsahu uplatněných žalobních bodů, kterými je vázán (75 odst. 2 věta první s. ř. s.), a vycházel přitom ze skutkového i právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu (§ 75 odst. 1 s. ř. s.).

Městský soud v Praze posoudil věc takto:

Při posouzení dané věci vyšel soud ze skutečnosti, že mezi účastníky není sporné (a tyto skutečnosti korespondují s obsahem správního spisu), že dne ... A. M. H. uzavřela v Praze sňatek s F. R.-F. (nar. ... ve Staré Haliči). V okamžiku uzavření manželství byl F. R.-F. maďarským státním občanem. Tato skutečnost vyplývá z matričního zápisu manželství, v němž je uvedeno, že ženich je příslušný do Budapešti a vysvědčení o právní způsobilosti k sňatku mu bylo uděleno výnosem maďarského královského ministerstva spravedlnosti ze dne 16. 7. 1928, č. 1928.H5167.

Spornou je otázka, zda sňatkem s maďarským občanem matka žalobců skutečně pozbyla československé státní občanství.

Při posuzování této otázky soud vyšel z následující právní úpravy:

Podle § 1 odst. 1 zákona č. 40/1993 Sb. fyzické osoby, které ke dni 31. prosince 1992 byly státními občany České republiky a zároveň státními občany České a Slovenské Federativní republiky, jsou od 1. ledna 1993 státními občany České republiky.

Podle odst. 2 citovaného ustanovení při posuzování, zda je fyzická osoba státním občanem České republiky, popřípadě do 31. prosince 1992 byla státním občanem České a Slovenské Federativní republiky, se postupuje podle předpisů platných v době, kdy mělo dojít k nabytí nebo pozbytí státního občanství této osoby.

Základní ustanovení o nabývání a pozbývání československého státního občanství obsahoval až do 30. 9. 1949 obecný zákoník občanský z r. 1811, který byl do

československého právního řádu recipován na základě čl. 2 zákona č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.

Obecný zákoník občanský v § 32 stanovil, že „o ztrátě státního občanství vystěhováním nebo provdáním občanky za cizozemce ustanovuje se v zákonech vystěhovaleckých.“ Takovým zákonem byl Vystěhovalecký patent č. 2557 Sb. zák. soud. ze dne 24. 3. 1832, který v § 19 uváděl, že ženy mající státní občanství, které se provdají za cizince, pozbývají tím vlastnosti rakouských poddaných, sledující stav svého muže.

I tento patent byl do československého právního řádu recipován na základě zákona č. 11/1918. Ust. čl. 2 zákona č. 11/1918 Sb. konkrétně uvádělo, že „[v]šecké dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti.“ Citované ustanovení je třeba vyložit tak, že se přebírá obsah říšských zákonů, avšak s ohledem na nové okolnosti. Bylo tedy nutné aplikovat obsah těchto zákonů i v případě, že se jejich autentický text vztahoval k rakouským (maďarským) reáliím. V tomto ohledu soud nesouhlasí s námitkou žalobců, že znění o pozbytí postavení rakouských poddaných muselo při odtržení československého státu od Rakouska-Uherska působit nepoužitelně.

Sňatkem s cizincem tedy československá občanka pozbyla své státní občanství. Tento účinek nastal vždy ex lege. Nebylo možné, aby si žena, která se provdala za cizince, podržela československé státní občanství s výhradou (srov. dekret dvorské kanceláře ze dne 10. 6. 1835). Cizí státní občanství zůstalo takto provdané ženě, i když ovdověla či bylo manželství rozvedeno nebo rozloučeno. Pouze v případě, že bylo manželství prohlášeno za neplatné, stala se taková žena znovu občankou Československa (srov. Slovník veřejného práva československého, Brno 1932, svazek II., str. 989 - 990 a Komentář k obecnému zákoníku občanskému, díl I., str. 300).

Ust. § 19 Vystěhovaleckého patentu navazovalo na obecný zákoník občanský, konkrétně na § 91 („Muž je hlava rodiny. V této vlastnosti přísluší mu obzvláště právo vésti domácnost; náleží mu však také závazek, aby poskytoval manželce podle svého jmění slušnou výživu a zastupoval ji ve všech případech.“) a § 92 („Manželka obdrží jméno mužovo a požívá práv jeho stavu. Jest povinna následovati muže do jeho bydliště, pomáhati, seč jest, v domácnosti a ve výdělku a, pokud toho vyžaduje domácí pořádek, sama plniti i dáti plniti opatření mužem učiněná.“). Znění obecného zákoníku občanského v době vzniku vycházelo z principu, že žena je zákonem více chráněna než muž, ale že má méně práv ve veřejném právu.

Tento princip byl změněn na základě § 106 odst. 1 Ústavy z r. 1920, který stanovil, že výsady pohlaví se neuznávají. Princip rovnosti byl dále rozveden v § 128 odst. 1 Ústavy z r. 1920, podle něhož jsou si všichni státní občané Republiky československé před zákonem rovni a požívají stejných práv občanských a politických.

Posun ve vnímání práv muže a ženy v manželství se následně promítl i do judikatury v oblasti rodinného práva. Podle rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ČSR ze dne 23. 2. 1928, sp. zn. Rv I 1044/27 (Vážného sbírka č. 7803), je manželka podřízena manželu jen potud, že je povinna dbát jeho vůle v okruhu domácího řádu, jinak však platí mezi nimi úplná rovnost.

Tato změna interpretace ustanovení obecného zákoníku občanského však neměla za důsledek, že by se zvláštní postavení muže podle § 91 a § 92 v dané době považovalo za rozporné s Ústavou z r. 1920. Stejně tak ani § 19 Vystěhovaleckého patentu, navazující na daná ustanovení o. z. o., nebyl považován za protiústavní. Tehdejší nauka zvláštní úpravu postavení muže v manželství pokládala za výjimku ze zásady rovnosti odůvodněnou přirozenými rozdíly (srov. Slovník veřejného práva Československého, svazek II., str. 968).

I tehdejší Nejvyšší správní soud judikoval, že provdaná žena, jejíž manželství nebylo soudně rozloučeno ani za neplatné prohlášeno, nemůže samostatně nabýt státní občanství, nýbrž sleduje v tom směru svého manžela (Bohuslavova sbírka č. 2599/23).

Soud na tomto místě upozorňuje, že předpisy platné a účinné v roce 1928 je třeba vykládat prizmatem tehdejší doby, nikoli novodobými ústavními zásadami. Jak uvedl Ústavní soud v nálezu ze dne 8. 3. 1995, sp. zn. Pl. ÚS 14/94 (N 14/3 SbNU 73, č. 55/1995 Sb.), „*to, co přichází z minulosti, musí sice tvářit v tvář přítomnosti hodnotově obstát, toto hodnocení minulého nemůže však být soudem přítomnosti nad minulostí. Jinými slovy, řád minulosti nemůže být postaven před soud řádu přítomnosti, jenž je již poučen dalšími zkušenostmi, z těchto zkušeností čerpá a na mnohé jevy pohlíží a hodnotí je s časovým odstupem.*“

V témže nálezu uvedl Ústavní soud přímo k Vystěhovaleckému patentu následující: „*Výklad v minulosti sice zrušených, nicméně na skutečnosti, které se udály během jejich platnosti, stále aplikovatelných předpisů, se bude lišit s ohledem na specifika těchto předpisů, dále pak s ohledem na dobu, v níž byly vydány, a zejména pak na dobu, v níž došlo ke skutečnosti zakládající aplikovatelnost takového předpisu. V daném případě to znamená, že není zcela rozhodující význam, který mohl být předpisu přikládán, se zřetelem na jeho text a úmysl zákonodárce v roce 1832, kdy byl tento předpis vytvořen, ale nejdůležitější roli naopak bude mít význam, který byl tomuto předpisu přikládán v Československu po roce 1918 a zejména pak v roce 1947, kdy došlo ke sňatku stěžovatelky. Tento význam lze dovodit ne toliko z textu právního předpisu, ale také z publikované judikatury a názorů právní vědy.*“

Soud proto v daném případě nemůže hodnotit tehdejší uspořádání společenských poměrů z pohledu současné právní úpravy. Ze shora uvedeného tedy plyne, že otázka pozbytí státního občanství musí být řešena podle tehdy platného a účinného čl. 19 Vystěhovaleckého patentu, který podle tehdejších standardů, ústavní nauky i judikatury neodporoval Ústavě z r. 1920. Jak uvedl Ústavní soud ve výše zmíněném nálezu, „*[t]ento, z dnešního pohledu zjevně diskriminační právní závěr vyplýval nejen ze samotného vystěhovaleckého patentu, ale ostatně již z § 92 tehdy platného OZO, z něhož vyplývalo nerovné a závislé postavení manželky v rodině (viz k tom blíže Rouček F., Sedláček J., citovaná práce, výklad k ust. § 32 OZO na str. 300 a dále komentář k ustanovení § 92, marg. rubrika 8).*“

Soud je proto nucen konstatovat, že sňatkem s maďarským státním příslušníkem dne 8. 1. 1928 paní A. M. R.-F. skutečně pozbyla československé státní občanství ipso iure. Nejednalo se tedy o domněnku pozbytí občanství, jak tvrdí žalobci.

Na této skutečnosti nezmění nic ani fakt, že po druhé světové válce bylo potvrzeno, že se rodina paní A. M. R.-F. neprovinila proti Československé republice a že je se svou rodinou vyňata z opatření proti Maďarům. Tyto okolnosti měly vliv na opatření přijatá bezprostředně po válce, ale nijak nezasáhly do otázky státního občanství.

Soud proto nemůže přisvědčit námitce žalobců, že Vystěhovalecký patent neměl být pro rozpor s Ústavou z r. 1920 aplikován na posouzení důsledků sňatku žalobkyně v roce 1928.

Na základě shora uvedeného soud dospěl k závěru, že žaloba není důvodná, a proto ji podle § 78 odst. 7 s. ř. s. zamítl.

O nákladech řízení soud rozhodl podle § 60 odst. 1 s.ř.s., podle kterého má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Ve věci měl plný úspěch žalovaný,

avšak žalovanému v řízení žádné náklady nad rámec jeho běžných činností nevznikly. Soud proto rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů tohoto řízení.

Pro úplnost soud uvádí, že ve skutečnosti, že se jedná o žalobu, na níž navazuje rozsáhlé restituční řízení, shledal soud důvod pro přednostní projednání věci ve smyslu § 56 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“).

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

V Praze dne 3. srpna 2016

JUDr. Ludmila Sandnerová, v.r.
předsedkyně senátu

Za správnost vyhotovení: Hrůzová, DiS.